

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TÀI CHÍNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

TRẦN NGUYỄN NAM

**GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG
NGOẠI HỐI VIỆT NAM**

Chuyên ngành: KINH TẾ TÀI CHÍNH – NGÂN HÀNG

Mã số : 62.31.12.01

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI - 2009

**CÔNG TRÌNH ĐƯỢC HOÀN THÀNH TẠI
HỌC VIỆN TÀI CHÍNH**

Người hướng dẫn khoa học:

- 1. PGS, TS Nguyễn Thị Mùi**
- 2. TS. Phạm Huy Hùng**

Phản biện 1: PGS, TS Nguyễn Hữu Tài
Đại học Kinh tế Quốc dân

Phản biện 2: PGS, TS Lê Hoàng Nga
Trung tâm Nghiên cứu khoa học và Đào tạo Chứng
khoán

Phản biện 3: PGS, TS Đinh Thị Diên Hồng
Hiệp hội Ngân hàng

Luận án sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án cấp Nhà nước họp tại: Học viện
Tài chính

Vào hồi: giờ ngày tháng năm 2009

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- Thư viện Quốc gia
- Thư viện Học viện Tài chính

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu

Nền kinh tế Việt Nam đã qua hơn 20 năm đổi mới chuyển sang nền kinh tế thị trường, hoạt động kinh tế đối ngoại và hệ thống thị trường tài chính đã có những bước phát triển đáng kể, tuy nhiên đến nay, thị trường ngoại hối vẫn còn ở mức sơ khai, kém phát triển. Nguồn vốn ngoại tệ luân chuyển kém linh hoạt, cung - cầu ngoại tệ trên thị trường tại nhiều thời điểm rơi vào tình trạng mất cân đối và căng thẳng giả tạo. Hoạt động quản lý, điều tiết và can thiệp của NHNN trên thị trường ngoại hối bị động, lúng túng và hiệu quả chưa cao. Năng lực quản trị rủi ro và kinh doanh ngoại tệ của các NHTM còn thấp. Các công cụ giao dịch ngoại hối, đặc biệt là công cụ phái sinh hiện đại kém phát triển. Khả năng tiếp cận và sử dụng các dịch vụ ngoại hối, công cụ phòng ngừa rủi ro hối đoái của các chủ thể trong nền kinh tế còn rất hạn chế. Điều này đã tác động tiêu cực đến nhiều mặt hoạt động của nền kinh tế, đặc biệt là hoạt động kinh doanh xuất nhập khẩu và hoạt động kinh doanh ngoại tệ của hệ thống NHTM; Đồng thời, làm giảm hiệu lực điều hành chính sách tiền tệ, chính sách tỷ giá và quản lý ngoại hối.

Trong bối cảnh nền kinh tế Việt Nam hội nhập ngày càng sâu rộng với khu vực và thế giới, đòi hỏi cần phải hoàn thiện và phát triển thị trường ngoại hối nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho sự phát triển của hoạt động kinh tế đối ngoại, hoạt động kinh doanh của hệ thống NHTM và tạo môi trường thuận lợi cho điều hành chính sách tài chính – tiền tệ, chính sách tỷ giá và quản lý ngoại hối. Nhằm đáp ứng yêu cầu trên, đề tài “*Giải pháp phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam*” được NCS lựa chọn làm đề tài nghiên cứu luận án tiến sĩ kinh tế.

Về thực trạng và giải pháp phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam đã có một số công trình nghiên cứu được công bố. Tuy nhiên, các công trình này chủ yếu nghiên cứu giai đoạn từ năm 2002 - 2003 trở về trước. Từ đó đến nay, đặc biệt kể từ khi trở thành thành viên của Tổ chức thương mại quốc tế WTO, nền

kinh tế Việt Nam nói chung và hệ thống thị trường tài chính Việt Nam nói riêng đã có những thay đổi mạnh mẽ. Việc phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam đứng trước những yêu cầu, cơ hội và thách thức mới. Chính vì vậy, nghiên cứu đề tài nói trên là cần thiết, có ý nghĩa quan trọng về lý luận và thực tiễn.

2. Mục đích nghiên cứu của đề tài

- Hệ thống hoá và làm rõ một số vấn đề cơ bản về phát triển thị trường ngoại hối;
- Nghiên cứu kinh nghiệm phát triển thị trường ngoại hối của một số nước và rút ra bài học cho Việt Nam;
- Phân tích đánh giá thực trạng hoạt động thị trường ngoại hối ở Việt Nam;
- Đề xuất hệ thống mục tiêu, quan điểm và giải pháp phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam trong tiến trình hội nhập;

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của đề tài

- Đối tượng nghiên cứu của luận án là nghiên cứu dưới giác độ vĩ mô thị trường ngoại hối theo nghĩa hẹp (chỉ bao gồm các loại ngoại tệ). Thị trường ngoại hối là thị trường thực hiện các giao dịch mua bán, trao đổi và kinh doanh các loại ngoại tệ.

- Phạm vi nghiên cứu của luận án: Thị trường ngoại hối Việt Nam giai đoạn 1994 - 2008.

4. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài nghiên cứu

- Hệ thống hoá, hoàn thiện và bổ sung một số vấn đề lý luận cơ bản về thị trường ngoại hối và phát triển thị trường ngoại hối. Xây dựng hệ thống các tiêu chí đánh giá để xác định thế nào là thị trường ngoại hối phát triển; các điều kiện cơ bản phát triển thị trường ngoại hối.

- Nghiên cứu kinh nghiệm phát triển thị trường ngoại hối của một số nước trên thế giới, từ đó, rút ra một số bài học cho Việt Nam.

- Với hệ thống thông tin, số liệu phong phú và tương đối cập nhật, luận án đã phân tích, đánh giá toàn diện và sâu sắc thực trạng hoạt động thị trường ngoại hối Việt Nam, rút ra những kết quả, hạn chế và nguyên nhân.

- Đánh giá các yếu tố tác động đến sự phát triển của thị trường ngoại hối trong bối cảnh nền kinh tế Việt Nam hội nhập ngày càng sâu rộng với khu vực và quốc tế. Trên cơ sở đó, dự báo xu hướng phát triển, cơ hội và thách thức trong việc phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam.

- Xác định rõ mục tiêu, quan điểm; đề xuất hệ thống giải pháp đồng bộ và cụ thể trong việc phát triển và nâng cao hiệu quả hoạt động của thị trường ngoại hối Việt Nam.

6. Kết cấu của luận án

Ngoài phần mở đầu và kết luận, luận án được trình bày trong 168 trang và được chia thành 3 chương:

Chương 1

LÝ LUẬN CƠ BẢN

VỀ PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI

1.1. TỔNG QUAN VỀ THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI

Thị trường ngoại hối là bộ phận cấu thành của hệ thống thị trường tài chính. Thị trường tài chính bao gồm thị trường vốn và thị trường tiền tệ, trong đó thị trường ngoại hối là một bộ phận của thị trường tiền tệ. Theo nghĩa rộng, ngoại hối bao gồm ngoại tệ, vàng tiêu chuẩn quốc tế, các giấy tờ có giá và công cụ thanh toán bằng ngoại tệ. Tuy nhiên, trong giới hạn phạm vi đề tài nghiên cứu này, ngoại hối được nghiên cứu theo nghĩa hẹp - ngoại hối chỉ bao gồm các loại ngoại tệ. Như vậy, *thị trường ngoại hối là thị trường thực hiện các giao dịch mua bán, trao đổi và kinh doanh các loại ngoại tệ.*

Thị trường ngoại hối là thị trường mua bán hàng hoá đặc biệt, do đó, nó có những đặc điểm riêng biệt so với các loại thị trường khác:

- *Thị trường giao dịch mang tính quốc tế:* Không đóng khung trong phạm vi một quốc gia mà lan rộng ra toàn cầu nhằm phục vụ cho các nhu cầu mua bán, giao dịch về ngoại tệ.

- **Thị trường hoạt động liên tục 24/24:** Thị trường ngoại hối là thị trường hoạt động liên tục 24/24 một ngày.

- **Quá trình hình thành và phát triển của thị trường ngoại hối**

Bước sang những năm 1990, cùng với quá trình toàn cầu hoá nền kinh tế thế giới, sự di chuyển mạnh mẽ và linh hoạt của các luồng vốn từ đồng tiền này sang đồng tiền khác làm cho thị trường ngoại hối thế giới tăng trưởng mạnh mẽ. Năm 2007, theo khảo sát của BIS (Bank for International Settlements), doanh số giao dịch bình quân ngày của thị trường ngoại hối thế giới là 3.200 tỷ USD. Nếu tính cả doanh số của thị trường các sản phẩm phái sinh phi truyền thống, doanh số giao dịch bình quân ngày lên đến 3.600 tỷ USD. Thị trường ngoại hối ngày càng đóng vai trò quan trọng đối với sự phát triển của hệ thống tài chính nói riêng và nền kinh tế nói chung.

- **Xu hướng phát triển của thị trường ngoại hối thế giới:**

- **Củng cố và tập trung thị phần:** thị phần của các tổ chức kinh doanh ngoại hối lớn ngày càng tăng. Năm 2008, 10 nhà kinh doanh ngoại hối lớn nhất thế giới đã chiếm đến gần 80% tổng doanh số giao dịch.

- **Hệ thống giao dịch điện tử và internet:** Tỷ trọng giao dịch ngoại hối thông qua hệ thống giao dịch điện tử và internet ngày càng cao, ước tính đến năm 2010, lên đến 80% tổng doanh số giao dịch

- **Công cụ ngoại hối phái sinh mới, hiện đại phát triển mạnh mẽ,** chiếm tỷ trọng ngày càng cao trên tổng giao dịch của thị trường.

1.2. MÔ HÌNH TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG CỦA THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI

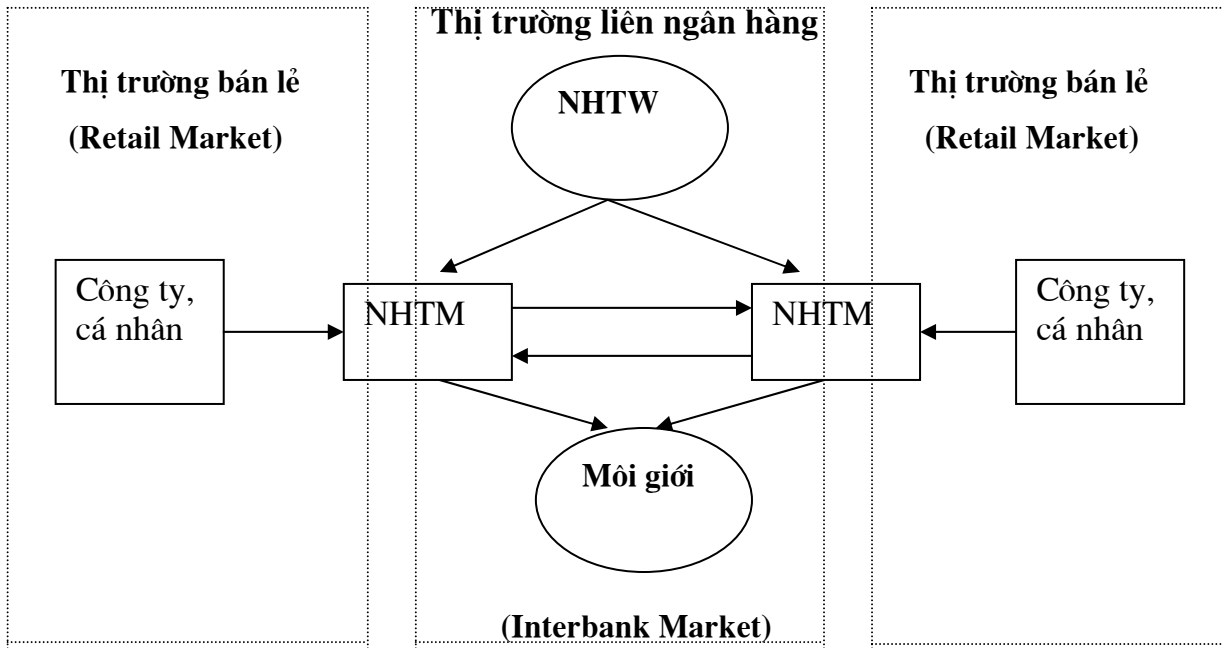
1.2.1. Môi trường pháp lý cho hoạt động của thị trường ngoại hối

Môi trường pháp là hệ thống các văn bản pháp lý, cơ chế chính sách tác động đến các hoạt động giao dịch, kinh doanh ngoại tệ của các chủ thể trên thị trường ngoại hối, bao gồm: Chính sách tỷ giá; Chính sách quản lý ngoại hối; Chính sách phát triển và quản lý hoạt động kinh doanh ngoại hối của NHTW.

1.2.2. Mô hình hoạt động

Mô hình tổ chức của thị trường ngoại hối với sự tham gia của các chủ thể: NHTW, NHTM, các nhà môi giới và các công ty, cá nhân, về cơ bản như sau:

Sơ đồ 1.2: Mô hình tổ chức hoạt động thị trường ngoại hối

1.2.3. Các chủ thể tham gia hoạt động trên thị trường ngoại hối

- NHTW đóng vai trò là chủ thể đặc biệt hoạt động trên thị trường ngoại hối, vừa đóng vai trò là người tổ chức, quản lý, điều hành vừa trực tiếp tham gia giao dịch nhằm thực thi chính sách tiền tệ, chính sách tỷ giá.

- NHTM là các chủ thể chủ yếu hoạt động trên thị trường ngoại hối và thị trường ngoại tệ liên ngân hàng đóng vai trò là hạt nhân của thị trường ngoại hối.

- Các nhà môi giới là trung gian giữa các ngân hàng, qua đó góp phần tích cực vào hoạt động của thị trường bằng cách làm cho cung - cầu về ngoại tệ tiếp cận với nhau. .

- Khách hàng giao dịch mua bán lẻ (tổ chức, doanh nghiệp, cá nhân) tham gia giao dịch nhằm đáp ứng nhu cầu thanh toán, kinh doanh, đầu cơ.

1.2.4. Công cụ giao dịch trên thị trường ngoại hối

Trên thị trường ngoại hối, có 5 loại hình công cụ giao dịch, bao gồm: Giao dịch ngoại hối giao ngay; Giao dịch ngoại hối kỳ hạn; Giao dịch ngoại hối giao sau; Giao dịch quyền chọn; Giao dịch hoán đổi.

1.2.5. Tỷ giá và cơ chế hình thành tỷ giá

Trong điều kiện chế độ tỷ giá linh hoạt, tỷ giá được hình thành bởi sự tác động giữa cung và cầu ngoại tệ trên thị trường. Tỷ giá được xác định tại điểm cân bằng cung cầu về ngoại tệ. Sự biến động của tỷ giá là do sự tác động của các yếu tố cơ bản sau: Cán cân thanh toán quốc tế; Tỷ lệ lạm phát; Lãi suất; Các yếu tố khác: Tâm lý, chính sách kinh tế và sự can thiệp của Chính phủ...

1.3. MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI

1.3.1. Sự cần thiết phát triển thị trường ngoại hối

Trong bối cảnh toàn cầu hoá, phát triển thị trường ngoại hối là yêu cầu cấp thiết, điều kiện quan trọng đối với sự phát triển kinh tế – xã hội, hệ thống thị trường tài chính mỗi quốc gia; đặc biệt là đối với những nước đang phát triển như Việt Nam..

- Đáp ứng nhu cầu giao dịch, kinh doanh, phòng ngừa rủi ro ngoại hối
- Phát triển hệ thống thị trường tài chính và dịch vụ tài chính
- Tạo môi trường thực thi chính sách tiền tệ, chính sách tỷ giá và quản lý ngoại hối có hiệu quả.

1.3.2. Tiêu chí đánh giá sự phát triển của thị trường ngoại hối

Để đánh giá, xác định thế nào là một thị trường ngoại hối phát triển, cần có các tiêu chí. Căn cứ vào quá trình hình thành phát triển và các yếu tố cơ bản của thị trường ngoại hối, có các tiêu chí cơ bản sau:

- **Môi trường pháp lý:** Chính sách tỷ giá tự do hoá, Chính sách quản lý ngoại hối, Chính sách quản lý hoạt động kinh doanh ngoại hối của thị trường ngoại hối phát triển mang một số đặc điểm của tự do hoá tài chính ở mức độ cao.

- **Mô hình tổ chức, qui mô, phạm vi hoạt động thị trường:** Thị trường liên ngân hàng (Interbank Market) với sự tham gia của NHTW, NHTM và tổ

chức môi giới ngoại hối đóng vai trò trung tâm, chủ đạo, chiếm khoảng 85% tổng doanh số giao dịch của thị trường. Phạm vi hoạt động của thị trường ngoại hối bao trùm toàn bộ các giao dịch ngoại hối của nền kinh tế cũng như kết nối thông suốt với thị trường thế giới.

- **Công cụ giao dịch ngoại hối:** Phát triển đầy đủ các công cụ giao dịch ngoại hối theo thông lệ quốc tế. Mọi chủ thể đều có khả năng tiếp cận và sử dụng các công cụ giao dịch. Các công cụ ngoại hối phái sinh hiện đại (hoán đổi, quyền chọn) phát triển và chiếm tỷ trọng đáng kể trong doanh số giao dịch trên thị trường.

- **Chủ thể tham gia thị trường:** Các chủ thể tham gia giao dịch kinh doanh ngoại hối tại các nước có thị trường ngoại hối phát triển đa dạng về loại hình, đặc biệt là các tổ chức kinh doanh ngoại hối chuyên nghiệp có tiềm lực tài chính, công nghệ, nhân lực.

- **Công nghệ, phương tiện kỹ thuật:** Số lượng, qui mô giao dịch ngoại hối thông qua hệ thống giao dịch điện tử và internet chiếm tỷ trọng lớn.

- **Mở cửa hội nhập:** Thị trường ngoại hối của các quốc gia có nền kinh tế phát triển, đặc biệt là các trung tâm ngoại hối thế giới kết nối thông suốt với thị trường thế giới.

1.3.3. Điều kiện phát triển thị trường ngoại hối

Để phát triển thị trường ngoại hối cần có một số điều kiện cơ bản sau:

- **Ổn định kinh tế vĩ mô và hội nhập kinh tế:** Tăng trưởng kinh tế cao, bền vững, duy trì lạm phát ở mức thấp và ổn định; đẩy mạnh hội nhập kinh tế, phát triển các hoạt động kinh tế đối ngoại: Xuất nhập khẩu, đầu tư nước ngoài (trực tiếp và gián tiếp), du lịch... là điều kiện mang tính nền tảng để hệ thống thị trường tài chính - tiền tệ nói chung và thị trường ngoại hối nói riêng phát triển lành mạnh ổn định.

- **Tự do hoá tài chính và đồng tiền chuyển đổi:** Thị trường ngoại hối chỉ có thể phát triển trong điều kiện tự do hoá tài chính, các luồng vốn ngoại tệ luân chuyển tự do, linh hoạt hoạt không có rào cản; tỷ giá hối đoái thả nổi, hình thành và vận động chịu sự chi phối của các yếu tố thị trường

- Cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin.
- Nguồn nhân lực.

1.4. KINH NGHIỆM PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI CỦA MỘT SỐ NƯỚC BÀI HỌC RÚT RA CHO VIỆT NAM

Luận án nghiên cứu kinh nghiệm phát triển thị trường ngoại hối của một số nước phát triển (Anh, Mỹ, Australia là những trung tâm kinh doanh ngoại hối của thế giới) và một số nước trong khu vực (Hàn Quốc, Trung Quốc), từ đó, rút ra một số bài học cho Việt Nam như sau:

Thứ nhất, hoàn thiện chính sách tỷ giá và quản lý ngoại hối theo hướng tự do hoá tạo nền tảng pháp lý cho phát triển thị trường ngoại hối;

Thứ hai, hoạt động của NHTW trên thị trường ngoại hối có vai trò quan trọng đối với sự phát triển của thị trường ngoại hối;

Thứ ba, nâng cao năng lực kinh doanh ngoại hối của NHTM, đồng thời với hoàn thiện mô hình tổ chức hoạt động thị trường liên ngân hàng là giải pháp cơ bản mang tính quyết định sự phát triển của thị trường ngoại hối.

Thứ tư, quá trình phát triển của thị trường ngoại hối, đồng thời là quá trình mở rộng các chủ thể tham gia hoạt động trên thị trường;

Thứ năm, cùng với sự phát triển thị trường ngoại hối, việc sử dụng các công cụ, phương thức giao dịch kinh doanh ngoại tệ hiện đại như: Giao dịch kỳ hạn, quyền chọn, hoán đổi càng phổ biến và chiếm tỷ trọng lớn;

Thứ sáu, phát triển thị trường ngoại hối luôn gắn liền với ứng dụng công, phương tiện giao dịch hiện đại, đặc biệt là công nghệ thông tin;

Thứ bảy, cùng với sự phát triển của thị trường ngoại hối và tự do hoá tỷ giá, thị trường ngoại hối không chính thức ngày càng thu hẹp và không còn tồn tại.

Chương 2

THỰC TRẠNG THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI VIỆT NAM

2.1. QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN CỦA THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI VIỆT NAM

Sự hình thành và phát triển của thị trường ngoại hối bắt nguồn từ sự hình thành và phát triển của thị trường ngoại tệ liên ngân hàng (NTLNH). Ở Việt Nam, quá trình hình thành và phát triển của thị trường ngoại hối cũng tuân theo qui luật này.

- Giai đoạn 1991 - 1994, Trung tâm giao dịch ngoại tệ - bước khởi đầu của thị trường NTLNH

- Giai đoạn 1994 - 1999, giai đoạn hình thành của thị trường NTLNH

- Giai đoạn 1999 đến nay, hoàn thiện hoạt động của thị trường NTLNH

2.2. THỰC TRẠNG THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI VIỆT NAM

2.2.1. Thực trạng môi trường pháp lý cho hoạt động của thị trường ngoại hối

2.2.1.1. Chính sách tỷ giá

Cơ chế điều hành tỷ giá đã từng bước được đổi mới theo hướng linh hoạt có quản lý của Nhà nước được thực thi trên cơ sở hoạt động của thị trường NTLNH. Cơ chế điều hành tỷ giá này về cơ bản là phù hợp với điều kiện nền kinh tế Việt Nam. Tuy nhiên, so với diễn biến trên thị trường trong nước và quốc tế, chính sách tỷ giá còn khá cứng nhắc. Tỷ giá giao dịch chính thức, tỷ giá hình thành trên thị trường liên ngân hàng chưa phản ánh sát cung - cầu, còn tồn tại sự khác biệt giữa tỷ giá chính thức và tỷ giá trên thị trường tự do; dẫn đến căng thẳng cung - cầu, ách tắc trong luân chuyển các luồng vốn ngoại tệ, gây khó khăn trong kinh doanh ngoại tệ của các NHTM và đáp ứng nhu cầu giao dịch ngoại tệ của các doanh nghiệp.

2.2.1.2. Chính sách quản lý ngoại hối

Hệ thống văn bản pháp lý chủ yếu quản lý ngoại hối được hoàn thiện về căn bản phù hợp với yêu cầu hội nhập, đặc biệt là việc ban hành Pháp lệnh ngân hàng (PLNH) và các văn bản hướng dẫn. Tuy nhiên, các văn bản hướng dẫn cụ thể đối với hoạt động kinh doanh ngoại hối, hoạt động thị trường liên ngân hàng... ban hành còn chưa đầy đủ, chậm bổ sung, sửa đổi so với yêu cầu phát triển của thị trường ngoại hối và hoạt động kinh doanh ngoại tệ.

2.2.1.3. Chính sách quản lý hoạt động kinh doanh ngoại hối của các ngân hàng Thương mại

Theo Quyết định 1452/2004/QĐ-NHNN ngày 10/11/2004 về qui định kinh doanh ngoại hối, các Tổ chức tín dụng (TCTD) được quyền chủ động hơn trong hoạt động kinh doanh ngoại hối, mở rộng đối tượng tham gia và các loại hình kinh doanh ngoại hối, đề cao tính tuân thủ thông lệ quốc tế. Tuy nhiên, trong điều kiện nền kinh tế và hệ thống NHTM có những bước phát triển khá nhanh, kể từ năm 2004 đến nay, Quyết định 1452 đã được ban hành khá lâu; một số điểm không phù hợp nhưng chưa được thay thế, bổ sung. Đặc biệt là cần có qui định cụ thể hơn về các loại hình giao dịch hiện đại: Quyền chọn, tương lai.

2.2.2. Thực trạng mô hình tổ chức hoạt động

Thị trường ngoại hối Việt Nam bao gồm thị trường NTLNH và thị trường ngoại tệ giữa ngân hàng với khách hàng. Bên cạnh đó, thị trường ngoại hối không chính thức còn tồn tại, giữ vai trò và chiếm tỷ trọng đáng kể trong các giao dịch về ngoại tệ của nền kinh tế.

- Thị trường ngoại tệ liên ngân hàng: Qua hơn 15 năm hình thành và phát triển từ 1991 đến nay, từ mô hình mang tính thử nghiệm ban đầu là Trung tâm giao dịch ngoại tệ, mô hình hoạt động của thị trường NTLNH đã có những bước hoàn thiện và phát triển theo hướng hình thành mô hình giao dịch kinh doanh ngoại tệ tiên tiến, phù hợp với thông lệ quốc tế: Qui mô doanh số giao dịch tăng; số lượng thành viên tham gia mở rộng; tỷ giá hình thành trên thị trường NTLNH đã linh hoạt hơn; phương tiện kỹ thuật hiện đại được áp dụng... Tuy nhiên, xét về căn bản thị trường NTLNH còn sơ khai: giao dịch giữa các NHTM trên thị

trường NTLNH chỉ chiếm khoảng 25% tổng doanh số giao dịch của thị trường ngoại hối (ở các nước có thị trường ngoại hối phát triển, tỷ lệ này là 80%); tỷ giá bình quân trên thị trường NTLNH chưa phản ánh đúng đắn quan hệ cung – cầu ngoại tệ của nền kinh tế nên nhiều thời điểm xảy ra tình trạng căng thẳng cung – cầu ngoại tệ gây ách tắc trên thị trường ngoại hối; công cụ giao dịch ngoại hối phái sinh hiện đại mới trong giai đoạn thử nghiệm, chiếm tỷ trọng thấp...

- Thị trường giao dịch ngoại tệ giữa các NHTM và khách hàng: Cùng với sự phát triển của nền kinh tế, các hoạt động kinh tế đối ngoại và hệ thống NHTM; qui mô doanh số giao dịch ngoại tệ giữa các NHTM và khách hàng tăng trưởng với tốc độ khá cao, đặc biệt là giao dịch giữa NHTM với các doanh nghiệp kinh doanh xuất nhập khẩu. Tuy có sự phát triển về qui mô nhưng thị trường này còn một số hạn chế căn bản: công cụ giao dịch ngoại hối phái sinh hiện đại (quyền chọn, hoán đổi) kém phát triển chưa tạo công cụ hữu hiệu phòng ngừa rủi ro tỷ giá cho các doanh nghiệp kinh doanh xuất nhập khẩu; Tại một số thời điểm cung - cầu ngoại tệ căng thẳng, tỷ giá VND/USD giao dịch thực tế giữa NHTM với khách hàng cao hơn nhiều so với tỷ giá niêm yết trong biên độ cho phép thông qua việc sử dụng đồng tiền thứ ba để tính tỷ giá VND/USD, thu thêm phí...

- Thị trường ngoại hối không chính thức: Hiện nay, bên cạnh thị trường ngoại hối chính, thị trường ngoại hối không chính thức vẫn tồn tại và hoạt động khá mạnh, có tác động tiêu cực không nhỏ đến các hoạt động kinh tế - xã hội.

2.2.3. Chủ thể tham gia thị trường ngoại hối Việt Nam

- Ngân hàng Nhà nước: Với vai trò là cơ quan quản lý nhà nước, NHNN đã từng bước xây dựng thị trường NTLNH với mô hình tổ chức hoạt động được hoàn thiện theo hướng phù hợp với quá trình đổi mới chính sách tỷ giá, quản lý ngoại hối và phát triển của hệ thống NHTM Việt Nam. Thời gần đây, đặc biệt là trong giai đoạn 2008 đến nay, những biến động khó lường của kinh tế và thị trường tài chính thế giới và trong nước đã ảnh hưởng tiêu cực tới cân bằng cung cầu ngoại tệ trong nước. NHNN đã thông qua việc can thiệp trên thị trường

ngoại hối để điều hành tỷ giá linh hoạt, thực hiện được các mục tiêu của chính sách tỷ giá, đồng thời ổn định thị trường ngoại hối. Tuy nhiên, can thiệp của NHNN để ổn định thị trường còn thiếu chủ động và chậm, hiệu lực can thiệp chưa cao, dẫn đến tại một số thời điểm căng thẳng cung - cầu ngoại tệ và tỷ giá biến động mạnh còn kéo dài.

- NHTM: Trong điều kiện thị trường ngoại hối Việt Nam còn kém phát triển, các NHTM giữ vai trò là chủ thể chủ yếu trong các giao dịch ngoại tệ của nền kinh tế. Thời gian qua, hoạt động kinh doanh ngoại tệ của các NHTM đã phát triển khá mạnh về qui mô doanh số, đa dạng hoá dịch vụ, ứng dụng công nghệ hiện đại... Tuy nhiên, hoạt động kinh doanh ngoại tệ của các NHTM còn một số hạn chế căn bản: Giao dịch ngoại tệ của các NHTM chủ yếu là nhằm mục đích đáp ứng nhu cầu về ngoại tệ của khách hàng, còn mang nặng tính “tự cung, tự cấp”, giao dịch mang tính kinh doanh tiền tệ theo sự biến động của tỷ giá chiếm tỷ trọng rất nhỏ; Các dịch vụ giao dịch ngoại hối phái sinh hiện đại chưa phát triển; tham gia kinh doanh ngoại hối trên thị trường quốc tế hạn chế; Mô hình tổ chức hoạt động kinh doanh ngoại tệ của ngân hàng hiện đại chưa được áp dụng rộng rãi; nguồn nhân lực kinh doanh ngoại hối chất lượng cao còn thiếu...

- Doanh nghiệp, tổ chức kinh tế và cá nhân: Trong giao dịch mua bán ngoại tệ với NHTM, các doanh nghiệp sử dụng giao dịch giao ngay và giao dịch kỳ hạn là chủ yếu. Trong điều kiện thị trường tiền tệ thế giới biến động phức tạp khó lường, rủi ro về tỷ giá là rất lớn nhưng việc sử dụng các công cụ giao dịch ngoại hối hiện đại: Quyền chọn, hoán đổi... để phòng ngừa rủi ro của các doanh nghiệp còn rất hạn chế.

2.2.4. Công cụ giao dịch trên thị trường ngoại hối Việt Nam

Các công cụ giao dịch truyền thống: Giao dịch giao ngay, giao dịch kỳ hạn chiếm tỷ trọng lớn, gần như tuyệt đối. Các công cụ giao dịch hiện đại như quyền chọn, hoán đổi mới trong giai đoạn thí điểm, còn sơ khai, chiếm tỷ trọng không đáng kể.

- Giao dịch giao ngay: Hình thức giao dịch này hiện vẫn là hình thức giao dịch chủ yếu và phổ biến trên thị trường NTLNH Việt Nam. Điều này là một biểu hiện rõ nét sự kém phát triển của thị trường ngoại hối Việt Nam.

- Giao dịch kỳ hạn: Được sử dụng khá phổ biến trong các giao dịch trên thị trường ngoại hối. Mặc dù có sự “cởi trói” của Quyết định 1452 nhưng giao dịch ngoại hối kỳ hạn chưa thực sự khởi sắc, tỷ trọng doanh số trong tổng doanh số giao dịch ngoại hối còn thấp.

- Giao dịch hoán đổi: Giao dịch hoán đổi là phương thức giao dịch tiên tiến của thị trường ngoại hối, mặc dù đã có quy chế từ năm 1998 nhưng hầu như không được các TCTD Việt Nam sử dụng như là một phương thức giao dịch với mục đích kinh doanh, phòng ngừa rủi ro trên thị trường ngoại hối.

- Giao dịch quyền chọn: Từ năm 2003, NHNN đã cho phép một số NHTM giao dịch ngoại hối quyền chọn trong hoạt động kinh doanh ngoại hối. Từ đó đến nay, trong bối cảnh thị trường tiền tệ thế giới có nhiều biến động mạnh và khó lường, không ít doanh nghiệp kinh doanh xuất nhập khẩu gặp khó khăn do biến động tỷ giá. Tuy nhiên, các doanh nghiệp và ngay cả các NHTM cũng không “mặn mà” với việc sử dụng các công cụ bảo hiểm rủi ro tỷ giá nói chung và công cụ quyền chọn nói riêng.

2.2.5. Thực trạng mở cửa và hội nhập thị trường ngoại hối Việt Nam

Các NHTM Việt Nam đã bước đầu tham gia vào hoạt động kinh doanh trên thị trường ngoại hối quốc tế. Một số NHTM Việt Nam đã giao dịch ngoại hối quốc tế trực tiếp với các ngân hàng nước ngoài trên thị trường ngoại hối toàn cầu. Tuy nhiên, các hoạt động giao dịch ngoại hối quốc tế của các NHTM Việt Nam vẫn còn nhiều hạn chế, kinh doanh còn sơ khai, doanh số giao dịch tương đối thấp.

Việc cung cấp, kinh doanh các dịch vụ ngoại hối của các ngân hàng và tổ chức tài chính nước ngoài tại Việt Nam đã được mở rộng. Tuy nhiên, sự tham gia của các ngân hàng nước ngoài trên thị trường ngoại hối Việt Nam còn hạn chế qui mô doanh số, phạm vi hoạt động, chủ yếu tập trung vào đáp ứng nhu cầu giao dịch của các khách hàng.

2.3. ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI VIỆT NAM: KẾT QUẢ, HẠN CHẾ VÀ NGUYÊN NHÂN

Qua nghiên cứu quá trình hình thành và phát triển; và hoạt động, có thể đánh giá khái quát về thực trạng thị trường ngoại hối Việt Nam trên các mặt: kết quả, hạn chế và nguyên nhân như sau:

2.3.1. Kết quả

Sau hơn 15 năm hình thành và phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam đã đạt được một số kết quả chủ yếu sau:

Thứ nhất, hình thành thị trường ngoại hối có tổ chức với qui mô, số lượng thành viên ngày càng tăng, từng bước trở thành cầu nối cung - cầu ngoại tệ của nền kinh tế

Thứ hai, tạo môi trường cho việc điều hành, thực thi chính sách tiền tệ, chính sách tỷ giá và quản lý ngoại hối, góp phần ổn định kinh tế vĩ mô.

Thứ ba, tạo điều kiện cho các NHTM tiến hành hoạt động kinh doanh ngoại tệ, thực hiện các hoạt động kinh doanh dịch vụ ngoại hối: đáp ứng nhu cầu mua bán ngoại tệ phục vụ khách hàng, kinh doanh ngoại hối, phòng ngừa rủi ro hối đoái.

Thứ tư, bước đầu đáp ứng được nhu cầu về giao dịch ngoại tệ phục vụ cho các hoạt động của nền kinh tế, đặc biệt là các hoạt động kinh tế đối ngoại, kinh doanh xuất nhập khẩu

Thứ năm, mô hình tổ chức, công cụ giao dịch và phương tiện kỹ thuật ngày càng được hoàn thiện theo hướng hiện đại hoá

2.3.2. Hạn chế

Tuy đã đạt được một số kết quả cơ bản và có những bước phát triển đáng kể nhưng thị trường ngoại hối Việt Nam mới đang trong giai đoạn hình thành, còn khá sơ khai, thể hiện ở một số điểm chủ yếu sau:

Thứ nhất, qui mô nhỏ, thiếu linh hoạt, chưa phản ánh được cung - cầu về ngoại tệ của nền kinh tế. Theo ước tính, giao dịch giữa các NHTM trên thị trường NTLNH chỉ chiếm khoảng 25%. Thị trường thường xuyên xảy ra tình trạng mất cân đối và căng thẳng cung - cầu giả tạo.

Thứ hai, mức độ hội nhập và mở cửa của thị trường còn thấp. Sau khi PLNH và Nghị định hướng dẫn được ban hành, qui định quản lý đối với giao dịch ngoại hối quốc tế trở nên thông thoáng hơn nhưng hệ thống văn bản này mới trong giai đoạn hoàn thiện. Bên cạnh đó, hoạt động kinh doanh ngoại tệ của các NHTM Việt Nam trên thị trường ngoại hối quốc tế và của các tổ chức nước ngoài trên thị trường ngoại hối trong nước còn rất hạn chế.

Thứ ba, chủ thể tham gia còn bó hẹp trong hệ thống NHTM và hoạt động giao dịch trên thị trường tập trung vào một số NHTM nhà nước và NHTM cổ phần có qui mô lớn.

Thứ tư, hoạt động “kinh doanh” ngoại hối còn kém phát triển. Giao dịch của các chủ thể tham gia thị trường, kể cả của các NHTM chủ yếu là nhằm mục đích đáp ứng nhu cầu về ngoại tệ của khách hàng, còn mang nặng tính “tự cung, tự cấp”, giao dịch mang tính kinh doanh tiền tệ theo sự biến động của tỷ giá còn chiếm tỷ trọng rất nhỏ.

Thứ năm, công cụ giao dịch, phương tiện kỹ thuật còn thiếu hiện đại. Các công cụ giao dịch truyền thống: giao dịch giao ngay, giao dịch kỳ hạn chiếm tỷ trọng lớn, gần như tuyệt đối. Các công cụ giao dịch hiện đại như quyền chọn, hoán đổi mới trong giai đoạn thí điểm, còn sơ khai, chiếm tỷ trọng không đáng kể. Hệ thống phương tiện kỹ thuật áp dụng trong giao dịch ngoại hối đã được hiện đại hoá nhưng còn kém so với thị trường khu vực và thế giới.

2.3.3. Nguyên nhân

Thứ nhất, môi trường luật pháp và cơ chế chính sách còn kém hoàn thiện, bất cập. Các văn bản hướng dẫn cụ thể đối với hoạt động kinh doanh ngoại hối, hoạt động thị trường liên ngân hàng... ban hành còn chưa đầy đủ, chậm bổ sung, sửa đổi so với yêu cầu phát triển của thị trường ngoại hối và hoạt động kinh doanh ngoại tệ.

Thứ hai, năng lực quản lý và điều tiết thị trường của NHNN còn hạn chế. Hoạt động quản lý, điều tiết, can thiệp của NHNN trên thị trường còn kém linh hoạt và nhạy bén, chưa thực hiện tốt được vai trò là người mua bán cuối cùng trên thị trường nên nhiều khi thị trường rơi vào tình trạng căng thẳng cung cầu về ngoại tệ.

Thứ ba, quá trình mở cửa hội nhập thị trường ngoại hối còn chậm so với yêu cầu phát triển.

Thứ năm, năng lực kinh doanh và quản trị rủi ro trong kinh doanh ngoại hối của NHTM còn hạn chế. .

Thứ sáu, tình trạng đô la hoá và thị trường không chính gây ảnh hưởng tiêu cực đến sự phát triển lành mạnh và ổn định của thị trường ngoại hối Việt Nam.

Chương 3

GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH HỘI NHẬP

3.1. XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH HỘI NHẬP

3.1.1. Tăng trưởng và hội nhập - các yếu tố tác động đến sự phát triển của thị trường ngoại hối Việt Nam

Trong bối cảnh nền kinh tế Việt Nam hội nhập ngày càng sâu rộng với nền kinh tế thế giới; nằm trong xu hướng phát triển của hệ thống thị trường tài chính - tiền tệ và hệ thống NHTM, có thể dự báo những nét cơ bản về xu hướng phát triển, cơ hội và thách thức trong việc phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam trong thời gian tới như sau.

Xu hướng, cơ hội phát triển của thị trường ngoại hối

- Qui mô thị trường ngoại hối sẽ tăng trưởng với tốc độ khá nhanh do nền kinh tế tăng trưởng với tốc độ khá cao, hội nhập ngày càng sâu rộng với thế giới; Hoạt động kinh tế đối ngoại: Kinh doanh xuất nhập khẩu, đầu tư nước ngoài... mở rộng; hệ thống NHTM và thị trường dịch vụ tài chính phát triển.

- Thị trường ngoại hối Việt Nam sẽ mở cửa và hội nhập sâu rộng hơn với thị trường khu vực và thế giới.

- Chủ thể tham gia giao dịch trên thị trường ngoại hối sẽ được mở rộng cả về số lượng và đối tượng: Bên cạnh các NHTM, các doanh nghiệp kinh doanh xuất nhập khẩu, sẽ có sự tham gia của: tổ chức tài chính phi ngân hàng, tổ chức tài chính và ngân hàng nước ngoài, các cá nhân.

- Các công cụ giao dịch ngoại hối hiện đại: Quyền chọn, hoán đổi... sẽ được sử dụng rộng rãi, chiếm tỷ trọng cao hơn trong các giao dịch ngoại hối.

- Công nghệ và phương tiện hiện đại sẽ được áp dụng phổ biến trong kinh doanh dịch vụ ngân hàng nói chung và dịch vụ ngoại hối nói riêng.

Thách thức

Trong thời gian tới, bên cạnh những cơ hội lớn mở ra, việc phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam phải đối mặt với một số thách thức:

- Hoàn thiện và đổi mới môi trường pháp lý và cơ chế chính sách đáp ứng yêu cầu phát triển của thị trường ngoại hối.

- Quản lý và điều tiết đảm bảo sự phát triển lành mạnh và ổn định của thị trường ngoại hối trong điều kiện thị trường quốc tế có nhiều biến động khó lường.

- Nâng cao năng lực quản trị rủi ro trong hoạt động kinh doanh ngoại hối của các NHTM đòi hỏi các NHTM Việt Nam có sự chuyển biến căn bản và toàn diện: năng lực tài chính, mô hình tổ chức kinh doanh, công nghệ, nhân lực.

- Nguồn nhân lực chất lượng cao trong lĩnh vực kinh doanh ngoại hối. Trong bối cảnh nguồn nhân lực chất lượng cao cho lĩnh vực tài chính - ngân hàng thiếu hụt trầm trọng và dự báo sẽ còn tiếp tục thiếu hụt trong thời gian tới.

3.2. MỤC TIÊU, QUAN ĐIỂM PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI VIỆT NAM

3.2.1. Mục tiêu

Phát triển thị trường ngoại hối phải đạt được các mục tiêu cơ bản sau:

- Tăng tính linh hoạt trong luân chuyển và nâng cao hiệu quả kinh doanh các nguồn vốn ngoại tệ.

- Tạo môi trường nâng cao hiệu quả của việc thực thi chính sách tiền tệ, chính sách tỷ giá và quản lý ngoại hối.

- Xây dựng thị trường ngoại hối thống nhất, hiện đại và hội nhập với khu vực và thế giới

3.2.2. Quan điểm

Phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam phải quán triệt một số quan điểm cơ bản sau:

Thứ nhất, phát triển thị trường ngoại hối phải phù hợp với chiến lược phát triển kinh tế - xã hội.

Thứ hai, gắn liền với chiến lược phát triển thị trường tài chính - tiền tệ và hệ thống ngân hàng.

Thứ ba, phát triển theo hướng mở cửa hội nhập đồng thời đảm bảo an ninh tài chính - tiền tệ.

3.3. GIẢI PHÁP TRIỂN THỊ TRƯỜNG NGOẠI HỐI VIỆT NAM TRONG ĐIỀU KIỆN HỘI NHẬP

3.3.1. Hoàn thiện môi trường pháp lý

- *Hoàn thiện chính sách tỷ giá*: Cơ chế tỷ giá phải được đổi mới theo hướng linh hoạt hơn, phản ánh đúng đắn mối quan hệ cung - cầu về ngoại tệ và cơ chế tỷ giá phải có tác động điều chỉnh cung - cầu về ngoại tệ trên thị trường, các giải pháp chủ yếu như sau:

+ Tiếp tục mở rộng biên độ tỷ giá, khi thị trường tương đối phát triển, chủ thể tham gia thị trường mở rộng và đã hội đủ một số yếu tố cần thiết thì có thể tiến tới xoá bỏ biên độ dao động tỷ giá.

+ Áp dụng cơ chế tỷ giá thoả thuận. Mở rộng qui mô doanh số giao dịch, thu hút các chủ thể tham gia giao dịch nhằm tăng tính “sát thực” và phản ánh cung - cầu của tỷ giá hình thành trên thị trường NTLNH:

+ Giảm bớt sự “gắn định” của VND với USD. Đa dạng “đồng tiền” trong việc công bố tỷ giá trên thị trường liên ngân hàng:

- Xác định “tỷ giá mục tiêu phù hợp” trong điều hành chính sách tỷ giá của NHNN:

- ***Hoàn thiện chính sách quản lý ngoại hối:*** Chính sách quản lý ngoại hối phải được đổi mới theo hướng tự do hoá, giảm việc sử dụng các biện pháp hành chính, tăng sử dụng các biện pháp kinh tế gián tiếp trong điều hành chính sách quản lý ngoại hối, tạo quyền chủ động trong hoạt động kinh doanh ngoại tệ của các NHTM. Tạo sự thông suốt các luồng ngoại tệ luân chuyển giữa các khu vực trong nền kinh tế, tránh tình trạng “tắc nghẽn, găm giữ ngoại tệ” và những bất hợp lý về luồng ngoại tệ giữa các khu vực của nền kinh tế

- ***Hoàn thiện chính sách quản lý hoạt động kinh doanh ngoại hối:*** Sửa đổi bổ sung Quyết định số 1452/2004/QĐ-NHNN ngày 10/11/2004 về giao dịch hối đoái của các tổ chức tín dụng được phép kinh doanh ngoại hối theo hướng:

+ Tăng cường hơn nữa quyền chủ động của các NHTM trong hoạt động kinh doanh ngoại tệ.

+ Mở rộng, thu hút các tổ chức tham gia giao dịch ngoại tệ trên thị trường liên ngân hàng, đặc biệt là các tổ chức tài chính phi ngân hàng.

+ Ban hành các văn bản qui định cụ thể qui chế thực hiện các loại hình giao dịch ngoại hối hiện đại.

3.3.2. Hoàn thiện mô hình và tổ chức hoạt động của thị trường ngoại hối

Sửa đổi, bổ sung và hoàn thiện Qui chế tổ chức hoạt động của thị trường NTLNH được ban hành theo Quyết định số 101/1999/QĐ-NHNN13 ngày 26/3/1999 của NHNN theo hướng: Mở rộng và đa dạng hoá thành viên tham gia giao dịch; bổ sung thêm 2 loại hình: tương lai (future) và quyền chọn (option); NHNN thực hiện tốt vai trò là người mua bán cuối cùng trên thị trường, can thiệp linh hoạt kịp thời, sẵn sàng đáp ứng kịp thời nhu cầu mua- bán của NHTM; Hiện đại hoá phương tiện kỹ thuật

3.3.3. Nâng cao năng lực các chủ thể tham gia hoạt động trên thị trường ngoại hối

- ***Nâng cao năng lực của NHNN trong việc tổ chức, quản lý và can thiệp trên thị trường NTLNH:***

+ Tăng cường dự trữ ngoại tệ, đảm bảo mức dự trữ cần thiết nhằm tạo nguồn để NHNN can thiệp bằng các biện pháp gián tiếp, đảm bảo sự an toàn cho hoạt động của thị trường.

+ Tập trung quản lý ngoại tệ về một đầu mối là NHNN, tạo điều kiện cho NHNN thực hiện tốt chức năng quản lý và điều hành ngoại tệ của mình, và có điều kiện tăng lượng dự trữ ngoại tệ, nâng cao khả năng can thiệp vào thị trường khi cần thiết.

+ NHNN cần thực hiện tốt vai trò người mua bán cuối cùng trên thị trường, đảm bảo mua hết nguồn ngoại tệ và bán đủ cho yêu cầu ngoại tệ hợp lý, hạn chế tình trạng căng thẳng, ách tắc trên thị trường.

+ Yêu cầu các tổ chức tín dụng kiểm soát chặt chẽ và chấn chỉnh hoạt động của các đại lý, bàn đổi ngoại tệ bảo đảm thực hiện nghiêm túc các quy định hiện hành về quản lý ngoại hối.

- Nâng cao năng lực kinh doanh và quản trị rủi ro trong kinh doanh ngoại tệ của các NHTM

+ Đa dạng hoá các nghiệp vụ kinh doanh ngoại tệ thông qua việc nghiên cứu, phát triển sản phẩm mới, đặc biệt là các công cụ ngoại hối phái sinh hiện đại: quyền chọn, hoán đổi.

+ Đổi mới mô hình tổ chức kinh doanh ngoại tệ theo mô hình ngân hàng hiện đại: Hình thành một Phòng kinh doanh ngoại tệ chuyên thực hiện nghiệp vụ giao dịch kinh doanh ngoại tệ trên thị trường trong nước và quốc tế. Tách bạch giữa hoạt động kinh doanh và thanh toán để hạn chế rủi ro: hoạt động mua bán ngoại tệ được thực hiện tại Phòng kinh doanh (Front Office), việc hoàn tất các thủ tục thanh toán và chuyển tiền được thực hiện tại Phòng Hỗ trợ (Back Office).

+ Áp dụng hệ thống công nghệ thông tin hiện đại trong hoạt động kinh doanh ngoại tệ.

+ Tăng tiềm lực tài chính nhằm tăng khả năng kinh doanh, cung cấp dịch vụ ngoại hối.

+ Đào tạo đội ngũ cán bộ làm công tác kinh doanh ngoại hối có trình độ chuyên môn cao, nhanh nhạy và có khả năng dự báo, phán đoán thị trường, am hiểu cả về lý thuyết và thực hành, tinh thông nghiệp vụ mà còn phải nhạy bén với những diễn biến của thị trường, làm chủ được các công cụ giao dịch hiện đại... đủ khả năng tư vấn cho khách hàng trong việc sử dụng các công cụ phái sinh.

- Đa dạng hoá chủ thể tham gia giao dịch kinh doanh trên thị trường ngoại hối:

+ Thu hút các tổ chức tài chính phi ngân hàng tham gia hoạt động kinh doanh trên thị trường ngoại hối.

+ Tăng cường công tác thông tin về giao dịch ngoại cho các doanh nghiệp và các đối tượng có nhu cầu sử dụng.

+ Phát triển hệ thống các công ty môi giới. Thành lập công ty môi giới ngoại hối để đóng vai trò cầu nối giữa cung và cầu ngoại tệ trên thị trường ngoại hối. Trước mắt, khi hệ thống các công ty môi giới chưa hình thành thì có thể cho phép một số NHTM thành lập một số công ty con với chức năng môi giới ngoại tệ trên thị trường ngoại hối Việt Nam.

3.3.4. Phát triển đa dạng hoá công cụ giao dịch ngoại hối hiện đại

- Xây dựng khung pháp lý cho hoạt động kinh doanh các công cụ ngoại hối phái sinh của các NHTM: Trong thời gian trước mắt, NHNN cần nghiên cứu, soạn thảo và ban hành ngay Quy chế về kinh doanh các công cụ ngoại hối phái sinh làm cơ sở pháp lý cho hoạt động cấp phép, giám sát rủi ro và kiểm tra, thanh tra của NHNN đối với hoạt động kinh doanh các công cụ tài chính phái sinh của các NHTM.

- Đổi mới chính sách quản lý ngoại hối theo hướng tự do hoá tạo môi trường thuận lợi cho các công cụ giao dịch ngoại hối. Để tạo môi trường thuận lợi cho sự phát triển của các công cụ giao dịch ngoại hối, chính sách quản lý ngoại hối phải được đổi mới theo hướng tự do hoá, giảm việc sử dụng các biện pháp hành chính, tăng sử dụng các biện pháp kinh tế trong điều hành chính sách quản lý ngoại hối, tạo quyền chủ động trong hoạt động kinh doanh ngoại tệ của các NHTM.

- Tăng cường khả năng tiếp cận và sử dụng công cụ giao dịch ngoại hối hiện đại của các doanh nghiệp, tổ chức kinh tế và cá nhân

- Tăng cường khả năng tiếp cận và sử dụng công cụ giao dịch ngoại hối hiện đại của các doanh nghiệp, tổ chức kinh tế và cá nhân: các NHTM cần đẩy mạnh thông tin và tư vấn cho các doanh nghiệp kinh doanh xuất nhập khẩu về giao dịch ngoại hối quyền chọn và các công cụ ngoại hối phái sinh.

3.4. CÁC ĐIỀU KIỆN THỰC HIỆN GIẢI PHÁP

3.4.1. Ổn định kinh tế vĩ mô và đẩy mạnh hội nhập kinh tế

- Quản lý, giám sát các luồng vốn ngoại tệ vận động ổn định, không xảy ra tình trạng mất cân đối, căng thẳng về cung - cầu ngoại tệ trong nền kinh tế.

- Rủi ro ngoại hối đối với các chủ thể tham gia thị trường ngoại hối thấp.

- Hệ thống thị trường tài chính - tiền tệ phát triển ổn định, tạo nền tảng cho các tổ chức kinh doanh dịch vụ ngoại hối phát triển.

- Qui mô các luồng vốn ngoại tệ luân chuyển tăng, nhu cầu sử dụng dịch vụ ngoại hối của các chủ thể trong nền kinh tế tăng tạo điều kiện cho các tổ chức kinh doanh dịch vụ ngoại hối, đặc biệt là các NHTM phát triển hoạt động kinh doanh dịch vụ ngoại hối.

- Thúc đẩy hội nhập về thị trường ngoại hối thông qua: thu hút các chủ thể kinh doanh dịch vụ ngoại hối nước ngoài (NHTM, tổ chức tài chính) với kinh nghiệm, công nghệ và tiềm lực tài chính mạnh tham gia kinh doanh trên thị trường trong nước gia tăng cạnh tranh và thúc đẩy thị trường phát triển;

- Tạo điều kiện cho các NHTM, tổ chức tài chính trong nước tiếp cận và tham gia kinh doanh trên thị trường ngoại hối thế giới.

3.4.2. Đảm bảo an toàn, an ninh quốc gia trong quản lý ngoại hối

Quản lý và giám sát các luồng vốn ngoại tệ vào ra thông qua hệ thống ngân hàng được phép, thông qua các tài khoản ngoại tệ mở tại ngân hàng được phép áp dụng cho từng loại hình giao dịch vốn. Tăng cường kiểm soát các luồng vốn ngắn hạn thông qua yêu cầu báo cáo đầy đủ và kịp thời các giao dịch vay

vốn ngắn hạn đồng thời tăng cường chế tài xử phạt nghiêm để chấn chỉnh công tác báo cáo

3.3.3. Nâng dần tính chuyển đổi của đồng Việt Nam

Thúc đẩy tự do hoá tài chính, nâng cao tính chuyển đổi của đồng Việt Nam là điều kiện mang tính nền tảng để thị trường ngoại hối Việt Nam phát triển hội nhập với thị trường ngoại hối quốc tế.

3.3.4. Phát triển hệ thống hạ tầng công nghệ thông tin

- Đẩy mạnh phát triển hệ thống hạ tầng công nghệ thông tin quốc gia, đảm bảo có sự kết nối tốt hệ thống thông tin của khu vực và thế giới tạo nền tảng công nghệ thông tin cho thị trường ngoại hối phát triển và hội nhập.

- Nhà nước có chính sách khuyến khích, thúc đẩy các NHTM đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin hiện đại trong kinh doanh dịch vụ ngân hàng nói chung và dịch vụ ngoại hối nói riêng.

- Khuyến khích các doanh nghiệp, tổ chức và cá nhân ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động sản xuất kinh doanh, tạo điều kiện thuận lợi công nghệ để tiếp cận các dịch vụ ngoại hối.

KẾT LUẬN CHUNG

Luận án: “*Giải pháp phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam*” được hoàn thành nhằm hoàn thiện lý luận về phát triển thị trường ngoại hối; phân tích đánh giá thực trạng của hoạt động thị trường ngoại hối Việt Nam; trên cơ sở đó, dưới góc độ vĩ mô, đề xuất hệ thống mục tiêu, quan điểm và giải pháp phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam trong bối cảnh hội nhập kinh tế - tài chính được đẩy mạnh. Về cơ bản, luận án đã đạt được các kết quả sau:

Thứ nhất, hệ thống hoá về mặt lý luận về thị trường ngoại hối. Từ đó khẳng định vai trò quan trọng của thị trường ngoại hối đối với phát triển các hoạt động kinh tế đối ngoại, nâng cao hiệu quả kinh ngoại tệ giao dịch, kinh doanh ngoại tệ của các chủ thể trong nền kinh tế; tạo môi trường thực thi chính sách tiền tệ.

Thứ hai, nghiên cứu một số vấn đề về phát triển thị trường ngoại hối; xác định hệ thống 6 tiêu chí đánh giá, xác định thế nào là thị trường ngoại hối phát triển; 4 điều kiện cơ bản phát triển thị trường ngoại hối..

Thứ ba, nghiên cứu kinh nghiệm một số nước trên thế giới, đặc biệt là những nước trong khu vực và có điều kiện tương đồng, rút ra 7 bài học kinh nghiệm thiết thực cho Việt Nam trong việc xây dựng, hoàn thiện và phát triển thị trường ngoại hối.

Thứ tư, phân tích đánh giá thực trạng hoạt động thị trường ngoại hối Việt Nam, từ đó rút ra những kết quả đạt được, những tồn tại và các nguyên nhân cơ bản dẫn đến những tồn tại.

Thứ năm, xác định cơ hội và thách thức; đề xuất hệ thống 5 mục tiêu và 3 quan điểm cơ bản về phát triển thị trường ngoại hối Việt Nam.

Thứ sáu, đề xuất hệ thống 4 nhóm giải pháp để phát triển thị trường ngoại hối. Trong đó, có một số giải pháp mang tính thiết thực như: hoàn thiện chính sách tỷ giá, nâng cao năng lực kinh doanh ngoại tệ của các NHTM, phát triển các công cụ giao dịch ngoại hối hiện đại, hình thành các công ty môi giới ngoại hối.

Thứ bảy, đề xuất 4 điều kiện chủ yếu đảm bảo cho việc thực hiện các giải pháp, như: Ổn định kinh tế vĩ mô và đẩy mạnh hội nhập kinh tế; đảm bảo an toàn, an ninh quốc gia trong quản lý ngoại hối; nâng dần tính chuyển đổi của đồng Việt Nam; phát triển hệ thống hạ tầng công nghệ thông tin.

CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ
CÓ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. “Đánh giá hoạt động của thị trường ngoại tệ liên ngân hàng” (2002), *Tài chính*, (5), Tr.
2. “Điều hành chính sách tiền tệ tác động như thế nào đến biến động giá cả” (2004), *Tài chính*, (8), Tr.
3. “Giải pháp thu hút đầu tư gián tiếp nước ngoài thông qua thị trường tài chính” (2007), *Quản lý ngân quỹ quốc gia*, (1+2), Tr.
4. “Nhìn lại thị trường ngoại tệ liên ngân hàng Việt Nam sau hơn 10 năm đi vào hoạt động” (2007), *Nghiên cứu Tài chính Kế toán*, (1), Tr.
5. “Nên điều hành tỷ giá hiện nay?” (2008), *Nghiên cứu Tài chính Kế toán*, (5), Tr.